

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:47
sssjournal.com

pp.5865-5871
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 05/09/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 23/10/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 23.10.2019

ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERDE SPORUN ETKİLERİNE YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING THE LEVEL OF AWARENESS OF THE EFFECTS OF SPORTS ON MENTALLY DISABLED INDIVIDUALS BY MIDDLE SCHOOL AND HIGH SCHOOL STUDENTS

Uzm. Çiğdem ÇUBUKÇU

Milli Eğitim Bakanlığı, Şehit Mutlu Yıldırım Ortaokulu, Eskişehir/TÜRKİYE

Prof.Dr. Mehmet ACET

Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1822>

Reference : Çubukçu, Ç. & Acet, M. (2019). "Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi", International Social Sciences Studies Journal, 5(47): 5865-5871

ÖZ

Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokul ve lise öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve İlhan ve Esentürk (2015)'ün geliştirmiş olduğu Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (ZEBSEYFÖ) kullanılmıştır. Araştırmaya ortaokuldan 139, liseden 201 öğrenci olmak üzere toplam 340 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların farkındalık düzeyleri öğrenim durumuna, cinsiyete, zihinsel engelli bireyler ile ilgili herhangi bir eğitime katılma durumuna, sporun etkisine, gerekli önem verilmesi durumuna, şiddet uygulanması durumlarına göre istatistiksel analizler yapılmıştır. Toplanan verilerin analizinde SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Ortaokul öğrencilerinin engellilere gerekli önemin verilmesi farkındalık durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar saptanmıştır ($p<0.05$). Ortaokul öğrencilerinin ülkemizde zihinsel engellilere şiddet uygulanması farkındalık durumu açısından anlamlı sonuçlar saptanmıştır ($p<0.05$). Araştırmamızın sonucunda lise öğrencilerinin farkındalık düzeyi daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel, engelli, spor, farkındalık.

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the level of awareness of the secondary school and high school students of the Ministry of National Education regarding the effects of sports in mentally handicapped individuals. The personal information form as a data collection tool and the Awareness Scale on Effects of Sports in the Individuals with Intellectual Disabilities (İlhan and Esentürk) (2015) were used. A total of 340 students participated in the study: 139 from middle school and 201 from high school. Statistical analyzes were made according to the level of awareness of the participants, their level of education, gender, participation in any education related to mentally handicapped individuals, the effect of sports, the importance of giving importance, and the cases of violence. SPSS 16.0 statistical package program was used to analyze the collected data. It was found that high school students' level of awareness was higher than middle school students ($p < 0.05$). Significant results were found in terms of the importance of secondary school students in terms of giving the disabled people importance ($p < 0.05$). Significant results were found in terms of secondary school students' violence against mentally handicapped in our country ($p < 0.05$). As a result of our research, the awareness level of high school students was found to be higher.

Keywords: Disabled, mental, sport, awareness.

1.GİRİŞ

Günümüzde çağdaş eğitim, bireylere gereksinimleri doğrultusunda hizmet sunmak üzere bireysel farklılıkları dikkate alınarak planlanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla özel gereksinimli bireyleri topluma kazandırmak amacıyla onların mevcut bedensel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirecek şekilde eğitim gereksinimlerinin karşılanması önem kazanmıştır (Eripek, 1992: 79-94). Engelli bireyin eğitimi ve rehabilitasyonunda engeli olmayanların beklenti ve tutumları önemlidir. Aynı zamanda engelli bireye yönelik olumsuz tutumlar, engelli bireyin eğitiminde ve rehabilitasyonunda engeli ile başa çıkmasını zorlaştırabilmektedir (Bender, Vail ve Scott, 1995: 87-94 ; Buell, Hallam, Gamel-McCormick, 1995:143-156; Özyürek:45).

Engelli bireylerin daha iyi bir yaşam düzeyine kavuşturulması toplumsal bir sorumluluktur. Doğuştan ve sonradan olma nedenlerle yaşanan engellilik durumu, işlev ve organ kayıplarına bağlı olarak yaşam kalitesini temelden etkilemektedir. Engelli bireylerin yaşamı sürdürme, bakılma, korunma, eğitim, gelişme, katılım olanakları sınırlıdır. Engellinin yaşam kalitesini arttırmak, engelli bireyleri toplumla en üst düzeyde bütünleştirmekten geçmektedir. Bütünleştirmenin en üst düzeyde olması için engelli bireyin kimsenin yardımına ve desteğine gereksinim duymadan veya en az gereksinim duyabilecek şekilde yaşam koşullarının kendisine sağlanması gerekmektedir (MEB, 2011). Engelli bireyin eğitimi ve rehabilitasyonunda engeli olmayanların beklenti ve tutumları önemlidir. Eğitim ve rehberlik hizmetlerinin verildiği kurumlarda bedensel engelli bireylere (BEB) yönelik tutumlar olumsuz olduğunda, buralarda onlara yönelik yardım çabaları yetersiz kalabilmekte, motivasyonlarını düşürebilmektedir. Aynı zamanda engelli bireye yönelik olumsuz tutumlar, engelli bireyin eğitiminde ve rehabilitasyonunda engeli ile başa çıkmasını zorlaştırabilmektedir (Bender, Vail ve Scott, 1995, 87-94;Buell, Hallam, Gamel-McCormick , 1995:143-156).

Engelli bireylerin topluma kabul ve kaynaştırılmasında onlara yönelik hizmetlerin nicelik ve nitelik olarak geliştirilmesinde toplumun bu bireylere karşı tutumlarının önemli rol oynadığı görüşü savunulmakta, ülkemizde ve diğer ülkelerde engelli bireyin yakın çevresinin tutumları üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Anne-babaların engelli çocuğa yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda, normal çocuğa sahip anne ve babaların zihin özürlü çocuğu olan anne-babaların engelli bireylere yönelik tutumları arasında fark bulunamamıştır (Küçükler ve Kanık, 1994: 20-28). Toplumun engellilere yönelik tutumlarının genellikle olumsuz ve kalıplaşmış olduğu, öğretmenlerin tutumlarının toplumun tutumlarından farklı olmadığı belirtilmektedir (Harasymiw ve Home, 1976: 191-400.) Literatürde, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumları üzerine birçok araştırma yapıldığı (Shotel, Iano ve Mc Gettigan, 1972: 677-683; Higgs, 1975: 496-497; Lanvee ve Cook, 1979: 315-324; Lanvee, 1981: 14-19.; Childs, 1981; Schmelkım, 1981:229-211; Yılmaz, 1995:16-22; Johnson, 1987: 229-211; Myles ve Simpson, 1989: 479-489), bu araştırmalarda öğretmenlerin tutumlarının genellikle olumsuz yönde olduğu görülmektedir. Hafif derecede zihinsel yetersizliği olan çocukların benlik algısı düzeylerine olan etkisinin Özel Eğitim ve Beden Eğitimi bakış açılarının incelendiği çalışmada kız çocukların kaygı seviyeleri, erkek çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur (Çokluk G., 2015: 55-72; Kırımoglu,2016:81-88; Öz A., İlhan E.,2015: 19-36).

Daha önce zihinsel engelli bireyler ile Milli Eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenler, üniversite öğrencileri ve beden eğitimi öğretmeni adaylarına yönelik bu alanda çalışmalara yer verilmiştir (Kırımoglu, 2016:81-88; Polatcanlı, 2016). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyi hakkında genç nüfusa yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokul ve lise öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçların literatürde bu yaş grubundaki öğrencilerin sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyi ile ilgili ihtiyacı karşılaması beklenmektedir.

2.YÖNTEM

2.1.Çalışmanın Modeli

Bu çalışma tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmaya konu olan, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmıştır (Karasar, 2014).

2.2.Çalışma Grubu

Çalışma grubu olarak Milli Eğitim Bakanlığı Eskişehir İli Tepebaşı İlçesine bağlı okullarda 2017-2018 öğretim yılında öğrenim gören ortaokul ve lise öğrencileri olmak üzere toplam 340 öğrenci ile çalışılmıştır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ortaokuldan 139, liseden ise 201 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Ortaokul öğrencilerinden 26 kişi 5.sınıf, 32 kişi 6.sınıf, 56 kişi 7.sınıf, 52 kişi 8.sınıf öğrencisidir. Lise öğrencilerinden 30 kişi 9.sınıf, 38 kişi 10.sınıf, 45 kişi 11.sınıf, 61 kişi 12.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun %59.1 (n= 201) 'i kız, %40.9 (n=139) 'u erkektir. Katılımcılar gönüllülük ilkesine göre araştırmaya dahil edilmiştir.

2.3.Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak bir kişisel bilgi formu ve İlhan ve Esentürk (2015) geliştirmiş olduğu Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (ZEBSEYFÖ) kullanılmıştır. Aynı zamanda katılımcıların cinsiyet, ailede engelli birey olup olmadığı, yaş, öğrenim durumu, engellilerle ilgili herhangi bir eğitime katılıp katılmadığı, spor yapıp yapmadığı bilgilerini içeren katılımcı bilgi formu doldurtulmuştur.

İlhan ve Esentürk (2015) tarafından geliştirilen zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyi ölçeği açıklayıcı faktör analizleri sonucunda 32 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar, 0 ila 5 arasında değişen beş farklı puanla puan verir. Ölçek maddeleri 5 puanlı likert formatına sahiptir. Olumlu ifade içeren maddeler için 1 tamamen katılıyorum, 2 katılıyorum, 3 kararsızım, 4 katılmıyorum, 5 kesinlikle katılmıyorum kodlamaları yapılmıştır. Olumsuz ifadeler için (3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27 ve 30) ise ters kodlama uygulanmıştır. Orijinal ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık değerinin 0.98 olduğu bildirilmiştir.

2.4.Veri Analizleri

Veri analizleri ve hesaplanan değerler için; SPSS 16.0 istatistik yazılımı kullanılmıştır. Varyans homojenliği ve Kolmogrov-Simirnow testine göre verilerin normal dağıldığı saptanmıştır. Normalite testine göre verilere Bağımsız Gruplar T testi ve One Way Anova testi uygulanmıştır. Betimsel istatistikler olarak; Yüzdeler, aritmetik araçlar ve standart sapma değerleri kullanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Spor Yapma Değişkenine Göre Dağılımları

Boyutlar	Değişkenler	N	%
Spor Yapma Durumu	Evet	234	68,8
	Hayır	107	31,5
Toplam		340	

Yapılan istatistiklerde katılımcıların % 68,8 'inin spor yaptığını belirttiği saptanmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Öğrenim Seviyelerine Göre Sporun Engelliler Üzerindeki Etkilerine Yönelik Farkındalıkları (Anova)

Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p
Öğrenim Seviyesine Göre Farkındalık	Ortaokul	166	35,61	6,22	55.904	.000*
	Lise	174	39,60	3,20		
Toplam		340				

* p<0.05

Öğrenim seviyesine göre zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında lise öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Lise öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05).

Tablo 3. Katılımcıların Ülkemizde Engelli Bireylere Gerekli Önemin Verilip Verilmediği Görüşlerine Göre, Sporun Engelliler Üzerindeki Farkındalıkları

Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p	Fark Tukey
Önem Durumuna Farkındalık	Kesinlikle Evet	22	36,45	7,14	3.403	.010*	4-3 2-5
	Evet	51	35,70	6,74			
	Kararsızım	97	37,52	5,61			
	Hayır	123	38,20	4,13			
	Kesinlikle Hayır	47	39,17	3,89			
	Toplam	340					

*p<0.05

Ortaokul ve lise öğrencilerinin ülkemizde zihinsel engellilere gerekli önemin verilip verilmediği hakkındaki düşünceleri arasındaki farkı belirlemek amacı ile yapılan varyans analizi sonucunda öğretim durumuna göre ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=3.403$, $p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın hangi cevaplar arasında olduğunun belirlenmesi amacı ile yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda “Hayır”(X=38.20+/-4.13) yanıtını verenler “Kararsızım”(X=37.52+/-5.61) yanıtını verenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek skorlar elde etmişlerdir. Ayrıca “Evet”(X=35.70+/-6.74) yanıtını verenler “Kesinlikle Hayır”(X=39.17+/-3.89) yanıtını verenlere göre de anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir.

Tablo 4. Katılımcıların Ailelerinde Engelli Olup Olmama Durumlarına Göre Sporun Engelliler Üzerindeki Farklılıkları (T Testi)

Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	t	p
Aile Geçmişinde Engel Durumuna Göre Farklılık	Evet	213	35.52	4.80	9.760	.002*
	Hayır	123	41.16	4.05		

* $p<0.05$

Katılımcıların ailesinde engelli birey olması durumuna göre sporun engelliler üzerindeki farklılık düzeylerini belirlemek amacı ile bağımsız örneklem T testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t=9.760$, * $p<0.05$). ”Evet“ (X=35.52+/-4.80) yanıtını veren katılımcıların “Hayır” (X=41.16+/-4.05) yanıtını veren katılımcılara göre farklılık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlara göre; “Evet” yanıtını verenler % 62.5 (N=213), “Hayır” yanıtını verenler ise %36.1 (N=123).

Tablo 5. Katılımcıların Ülkemizde Engellilere Yönelik Şiddet Faaliyetlerinin Olup Olmaması Görüşlerine Göre, Sporun Engelliler Üzerindeki Farklılıkları

Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p	Fark Tukey
Şiddet Faaliyetlerinin Durumuna Göre Farklılık	Kesinlikle Evet	67	36,47	6,04	5.332	.000*	2-3 1-4
	Evet	139	37,99	4,78			
	Kararsızım	81	36,48	5,08			
	Hayır	42	40,52	4,46			
	Kesinlikle Hayır	11	38,27	7,05			
	Toplam	340					

* $p<0,05$

Ülkemizde zihinsel engelli bireylere şiddet uygulanması düşüncelerine göre ortaokul ve lise öğrencileri arasındaki farkı belirlemek amacı ile yapılan varyans analizi sonucunda öğretim durumuna göre ortalamalar arasında lise öğrencilerinin lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=5.332$, $p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın hangi cevaplar arasında olduğunun belirlenmesi amacı ile yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda “Evet” (X=37.99+/-4.78), “Kararsızım”(X=36.48+/-5.08) “Kesinlikle Evet”(X=36.47+/-6.04) yanıtını verenler yanıtını verenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek skorlar elde etmişlerdir. Ayrıca “Hayır” (X=40.52+/-4.46) yanıtını verenler “Kesinlikle Hayır”(X=38.27+/-7.05) yanıtını verenlere göre de anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir.

Tablo 6. Katılımcıların Sporun Engelliler Üzerindeki Etkisinin Olup Olmaması Görüşlerine Göre, Sporun Engelliler Üzerindeki Farklılıkları

Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p	Fark Tukey
Farklılık	Kesinlikle Evet	116	37,42	5,50	1.099	.357	2- 1 1-3
	Evet	132	38,28	5,10			
	Kararsızım	60	37,31	5,17			
	Hayır	18	35,88	5,20			
	Kesinlikle Hayır	14	37,35	5,96			
	Toplam	340					

$p>0.05$

Tablo incelendiğinde katılımcılar arasında zihinsel engelli bireylerde sporun etkisi üzerine farkı belirlemek için yapılan varyans analizinde istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç saptanamamıştır ($p>0.05$).

3.TARTIŞMA

Gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre; katılımcıların farkındalık düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur (ort: 39.60 ± 3.20). Lise öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerin spor ve beden eğitimi programlarına katılmalarının daha sağlıklı ve kendi kendine yeterli oldukları konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Türkiye’de çevreyi algılayış ile ilgili yapılan çalışmalar ergenlik çağına gelen öğrencilerin çevreye karşı tutumlarını olumlu olarak tanımlasa da bu yaklaşımlar görecelidir (Tuncer, Ertepinar, 2005: 215-233; Taşkın ve Şahin, 2008:1-14). Lise öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin daha yüksek bulunması bu çalışmada umut verici bir durum olarak görülmüştür. Normal gelişim gösteren insanların özürli bireylere yönelik sosyal görüşleri ve algılamaları modern toplumların en önemli göstergelerinden biridir (İlhan ve Esentürk, 2004: 19-36). Dolayısı ile lise öğrencilerinin ergenlik döneminde bu farkındalık düzeyine sahip olmaları modern bir toplumda engelli bireylere karşı olumsuz toplumsal algının da ortadan kalkmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Araştırma bulgularında saptanan sonuçlara göre lise öğrencileri ülkemizde zihinsel engellilere gerekli önemin verilmediğini düşünürken, ortaokul öğrencileri gerekli önemin verildiğini düşünmektedir. Bu farklılığın da lise öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Atlan (2019)’ın yaptığı çalışmada özel gereksinimli öğrencilerin ortalama gelişim gösteren öğrencilerden genel yaşam doyumu, benlik, çevre, arkadaş, aile, okul doyumu açısından daha az doyum içerisinde olduğu ve bu durumun cinsiyet, sınıf düzeyi değişkenlerinden etkilenmediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ancak çalışmaya katılan kaynaştırma öğrencileri kaynaştırma programı hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. Orel ve arkadaşlarının (2004) , sınıf öğretmeni adayları ile yapılan çalışmalarında, adayların kaynaştırma hakkında bilgileri azaldıkça tutumlarının olumsuz olduğu sonucu bulunmuştur.

Çalışmalar incelendiğinde eğitim ortamlarında engelli bireylere karşı ortaya çıkan olumsuz tutumlarla baş etmek için bu teknikler arasından öncelikli olarak bilgilendirme tekniğinin (belirli bir konuda verilen eğitim seminerlerinin) kullanıldığı görülmektedir (Bondurant, 2004; Olson, 2003). Şahin ve Güldenoğlu (2013) ’nun gerçekleştirdiği çalışmada üniversite öğrencilerine özel eğitim ve kaynaştırma konularında verilen bir eğitim programının onların engelli bireylere yönelik tutumları üzerindeki etkililiğinin belirlenmesi incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde ise katılımcıların engelli bireylere ilişkin program öncesi ve sonrasındaki tutum puanları arasında program sonrası lehine anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu durumda katılımcılara uygulanan eğitim programının onların engelli bireylere ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Engellilere yönelik tutumların toplumun “sosyal temsillerine”, yani “ortak düşünce ve inançlara göre” şekillendiğini savunan ÖZİDA’nın çalışmasına göre, eğer toplumun sosyal temsilleri engelli kişileri “günahkâr, uğursuz, cadı vb.” olarak görüyorsa, toplumu oluşturan bireyler haliyle engellilere karşı şiddet ve kötü muamele içeren, önyargılı ve ayrımcı davranışlar sergilenebileceği belirtilmiştir (ÖZİDA, 2010).

Gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada, katılımcılar zihinsel engelli bireyler üzerinde sporun etkisinin olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Zihinsel engelli bireyler spor aktivitelerine katıldıklarında olumlu yönde gelişmelerinin desteklendiğini gösteren çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Atan ve arkadaşları (2016), tarafından gerçekleştirilen çalışmada 12 haftalık basketbol antrenman programının eğitebilir seviyede olan zihinsel engelli çocukların bazı motorik özelliklerine etkisini incelenmiştir. Antrenman öncesi ve sonrası bazı motorik özellikler (kavrama kuvveti, esneklik, dikey sıçrama, görsel basit reaksiyon zamanı, 20m sürat koşusu ve denge) incelenmiştir. Antrenman sonrası 20m koşu zamanı, kavrama kuvveti, esneklik, dikey sıçrama, reaksiyon zamanı ve denge değerlerinin iyileştiği saptanmıştır.

4.SONUÇ

Araştırmamızda elde edilen sonuçlara göre;

- 1) Lise öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerinin ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 2) Ortaokul ve lise öğrencileri ülkemizde zihinsel engellilere gerekli önemin verilmediğini düşünmektedir.
- 3) Ortaokul ve lise öğrencilerinin ülkemizde zihinsel engellilere şiddet uygulandığını düşünmekte olduğu saptanmıştır.

- 4) Ortaokul ve lise öğrencileri zihinsel engelli bireyler üzerinde sporun etkisinin olduğunu düşündükleri saptanmıştır.

KAYNAKÇA

1. Atan T., Eliöz M., Çebi M., Ünver Ş., Atan A., (2016). Basketbol Antrenmanın Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Motorik Özelliklerine Etkisinin İncelenmesi, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 7(1):29-35.
2. Atlan N., (2019). Ortaokula Devam Eden Kaynaştırma Öğrencilerinin Yaşam Doyumları, Aile İşlevleri Ve Kaynaştırma Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
3. Bender, W. N., Vail, C. O., & Scott, K. (1995). Teacher's Attitude Increased Mainstreaming: Implementing Effective Instruction For Students With Learning Disabilities. Journal Of Learning Disabilities, 28, 87-94.
4. Buell, M. J., Halam, R., Gamel-McCormick, M., Scheer, S. (1999). A Survey Of General And Special Education Teacher's Perceptions An İn-Service Needs Concerning İncclusion. International Journal Of Disability Development And Education, 46(2), 143-156.
5. Eripek S., (1992) Engelliler ve Eğitimleri Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5,(1-2), 79-94.
6. Harasymiw, S J, Home. M D (1976) Teacher Attitudes Toward Handicapped Children And Regular Class İntegration The Journal Of Special Education, 10, (4): 191-400.
7. Higgs, RW (1975). Attitude Formatı On-Contact Or İnformation Exceptional Children, April, 496497, Volume: 41 (7): 496-497.
8. Johnson, A B (1987). Attitudes Toward Mainstreaming Implications Tor İnservice Traı Ning And Teaching The Handicapped Education, 107 (3): 229-211.
9. İlhan, L.E. , Esentürk, K.O. (2014). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (ZEBSEYFÖ) Geliştirme Çalışması. Cbü Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(1) : 19-36.
10. Karasar, N. , Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, Teknikler ve İlkeler (27. Baskı), Nobel Yayınevi, Ankara, 2014
11. Kırımoğlu H., Yılmaz A., Soyer F., Beyleeroğlu M., İlhan L.E.,(2016). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Beden Eğitimi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Araştırma, Niğde University Journal of Physical Education And Sport Science, 10(1):81-88.
12. Küçükler, S , Kanık - Richter, N (1994). Normal Çocuğa Sahip Anne Babaların Özürlü Çocuklara Yönelik Tutumları Özel Eğitim Dergisi, 1, (4) 20-28.
13. Myles, BS , Simpson, RL (1989). Regular Educators Modification Preferences For Mainstreaming Mildly Handicapped Cihldren The Journal Of Special Education, 22, (4), 479-489.
14. Lanvee, B. (1981). Effect Of İnservice Training İntensity On Teachers' Attitudes Toward Mainstreaming Exceptional Children, 48, (I), 14-19.
15. Lanvee, B and Cook, L. (1979). Manstreaming A Study Of The Variables Affecting Teacher Attitude The Journal Of Special Education, 13, (3), 315-324
16. Orel A, Töret G, Zerey Z. (2004). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , 5(1):23-33.
17. Özyürek, M. (1995). Engelli Kişilere Yönelik Değiştirilen Tutumların Sürekliliği. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları:25.
18. Özürlülüğe Dayalı Ayrımcılığın Ölçülmesi Araştırması (2010). Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA), Ankara.
19. Shotel, J R İano, R P and McGettigan, J (1972). Teacher Attitudes Associated With Teh İntegration Of Handicapped Children Exceptional Children, 38, (9), 677-683.

20. Schmelkım, LP (1981). Teachers' And Nonteachers' Attitudes Toward Mainstreaming Exceptional Children, 48, (1), 42-7.
21. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Aile Ve Tüketici Hizmetleri. (2011). Engelli Bireylerde Toplumsal Uyum. Ankara, [http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Engelli Bireylerde Toplumsal Uyum.pdf](http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Engelli_Bireylerde_Toplumsal_Uyum.pdf), [In Turkish]
22. Çokluk G. , Kırimoğlu H., Öz A., İlhan E.,(2015). The Effects Of Physical Education And Sports On The Self-Concept Of The Children With Mild Mental Disabilities, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS) July ,3(3):55-72.
23. Taşkın, Ö., ve Şahin, B. (2008). Çevre Kavramı Ve Altı Yaş Okul Öncesi Çocuklar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(23):1-14.
24. Tuncer, G., Ertepinar, H., Tekkaya, C. & Sungur, S. (2005). Environmental Attitudes Of Young People İn Turkey: Effects Of School Type And Gender. Environmental Education Research, 11(2), 215-233.
25. Yılmaz, H (1995). Normal Öğrencilerin Devam Ettiđi Sınıflarda Öğretim Gören Özürlü Çocukların Sorardan Çağdaş Eğitim, 208, 16- 22.